

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

*Miguel Sagastume Narbaiza Urkiko
magoa*

*Eibar, Gipuzkoa
(1931-2021)*

Aurkibidea

Biografia

Urkiko baserri bateko semea. Aitak trikitia jotzen zuen eta Miguel gazte-gazterik hasi zen soinua jotzen. Solfeo, piano eta filarmonika ikasketak ere egin zituen. Bergarara joan zen ikastera. "Mago de Urki" gaitzizenaz ere ezaguna, zenbait txapelketatan parte hartu zuen. Benetako aukera ezkontza batean etorri zitzaion. Cubara joateko eskaintza egin zioten eta birritan pentsatu gabe bertarako bidea hartu zuen, amarekin batera. "Tropicana"n jotzen jardun zuen, baina ama gaixotu eta 4 urte Cuban egin ondoren, Eibarrera itzuli ziren. Bolera amerikanoa martxan ipini zenean Eibarren, Miguel kontratatu zuten. Hortik aurrera, "Orquesta Urki"rekin, Jai Alai dantzalekuan, inguruko herrietan, eta beste hainbat lekutan jotzen hasi ziren.

Zintak

AB-091

- **Proiektua:** Egoibarra - Eibartarren Ahotan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Irratia, Euskadi
- **Data:** 1998-01-01
- **Iraupena:** 70 min
- **Euskarria:** CD

Pasarteak

1. Urkiko soinujolea; "Mago de Urki"

- **Erref:** AB-091/001
- **Iraupena:** 0:09:59. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:09:59
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

<p>12-13 urterekin hasi zen soinua jotzen. Aitak trikitia jotzen zuen. Berak ere musika oso gustukoa zuen (pianoa, solfeoa, soinua, filarmonika) eta aitak soinua erosi zion. Baserrian bizi ziren; benta bat zuten. "Mago de Urki" gaitzizena zergatik ipini zioten.</p>

Transkripzioa

- "Gitarra zahartxo bat det nik nere laguna" kantatu zuen Iparragirrek. Hark kitarra erabili zuen munduan zehar ibiltzeko. Bestelako tresnak, instrumentuak, erabili dituzte hainbat euskaldunek, munduan zehar ibiltzeko, noski. Ahotsa erabili duenik eta erabiltzen duenik ere bada. Akordeoia lagun ona izan daiteke munduan zehar ibiltzeko: akordeoia eskuan eta ibili munduan. Zu hala ibili zara, ezta?

- Bai, jauna.

- Lagun ona al da akordeoia?

- Oiñ artian beti izan da pixkat laguntzekua, bai.

- Lagun ona, infernuko hauspoa?

- Holan esaten zebe lehen, infernukua zala.

- Baina zuk ez duzu infernuko...

- Ez dot ezagutzen oindiok.

- Migel Sagastume, eibartarra...

- Eibartarra.

- ... akordeoijolea, soinujolea.

- Bai, pixkat afizionadillua.

- Noizdanik akordeoia eskuetan?

- Noiztik?

- Noiz hasi zinen?

- Nik hamahiru bat urtekiñ, hamabi-hamahiru bat urtekiñ.

- Baserritarra izanda?

- Bai, basarrikua. Gure aittak jotzen zeban, nere aittak jotzen zeban binarixua eta gustau egitten jakon. Eta basarrixan badakizu zer pasatzen dan. Aittak orduan nahi izaten zittuan seme bakarra eta ofizio asko erakustia: bai filarmonikia, bestian bata, "ikasi bihar dok mekaniko", "ikasi bihar dok karnizero..." Eta leku baten zer asko. Eta buru txikixan gauza asko ezin leike sartu. Eta onduen etorri jatana filarmonikia izan zan. Gero okasiñua euki neban, ba...

- Baina zer motatakoa zen? Hauspo txikia, hauspo handia... esan nahi dut...

- Aittak, trikitixa; aittak, trikitixa. Bai, trikitixa.

- Eta zurea ez. Zurea handia.

- Haundixa, bai. Nik egin nittuan... Lau urte egin nittuan, pianua... solfeua ikastera juaten nintzan. Amada Mugerza zeguan bat, [klasiak] emoten zittuana. Eta hara juaten nintzan. Eta pianuakin lagundu egitten zestan berak. Badakizu, solfeua emoten zanian en general pianuan lagundu egitten zetsuen zerak lekziñua hartzeko eta. Han zerian eta esan zestan: "Zegaittik ez dogu egitten batera pianua zerakin [solfeuakin]?". Solfeuan bastante, pixkat, moldatzen neban eta esan zestan. Orduan, ez dakitt, durua-edo kobratzen zebe hillian. Eta harek be, irabaztiarren, durua solfeuagaittik eta beste duro bat...

- Bi duro..

- Bi duro. Zerian. Bueno. Eta aittak esan zestan: "Ba ikasi, pagauko deuat eta". Eta hantxe ibilli nintzan. Eta gero lau urte pasau nittuanian, gure aittak nahi zeban soiñua. Urkin basarrixan zelan eukiko giñuan pianua... Eta soiñua. Bueno.

- Baina zu pianoarekin teklatura ohitu zinen.

- Klaro. Klaro, bai. Porke gero numeraziñuak eta, badakizu, beste bentaja bat eukitzen dau. Eta gero pianuak dakana bentaja bat da, ba, solfeuan... eta filarmonikia joteko akordiak ezagutzeko ze notatzukin, ze akorde egitten dozun eta dana. Bentaja haundixa daka. Haundixa. Ezkerrian ez, baiña musikia leitzeko eta bentaja haundixa. Bueno, ba, holaxen zera eta aittak ez desta ba erosi soiñua Larrinaga y Guerrini! Orduan: 3.600 pezeta balio zittuan. Orduan, e! Eta 3.600 pezeta pagau zittuan eta basarritarrak,

beste beheko basarrikuak, esan zetsan gure aittari: ““Baiña —Vitoriano jakon izena eta—, hi, Vitoriano, hori dok astokerixia egin duana!”, “Zer ba?”, “Semiari... behi batek balio jittuk 3.600 pezeta... eta filarmonikia! Eta ez dakik ze ikasiko daben”, “Ba ez jetsak ardura, hamen egongo dok, filarmonikiak ez jok bai jaten, eta hamen egongo dok. Nahi dabena egingo jok”. Gero filarmonikia erosi neban eta erakustaillerik ez Eibarren. Eta nundik nora ekingo eta Bergaran zeguala. Eta nik nahi neban kromatikua ikastia. Han zeguan filarmonikista bat, pelukerua zan eta kromatikua joten zeban. Eta haixe ikastia eta etorri nintzan hona, Bergarara. Zeguan hamen Miguel Gonzalez Bastida.

- Hombre! Fanatikoa! Gonzalez Bastida!

- Bera, bera, Miguel!

- Bai, musiko handia.

- Haundixa. Danak hónek. Danak. Eta Bergarara. Bueno. Etortzen gara. Orduan hamar errial kostatzen zan autobusa Eibartik hona. Eta etortzen giñan hiru, etortzen giñan eibartarrak hiru. Hamen... Eta esan zestan berorrek kromatikua ez zekixala. Eta ezin zebala emon, zelan ez zeban ezagutzen numeraziñorik eta zerik. Eta orduan zela ez zeguan metodorik be, oin badakazuz, oin bai, badakazuz.

- Bakarka ikasteko.

- Bai ba... Ez, bakarrik ez, beronek erakusteko! Metodua euki bazeban numeraziñuetarako eta, ez dakizu? Eskubixan, ba, bale. Eta ezkerra bazekixan: beste anai bat zekan honek, Jesus, hil zana, difuntua, Zumarragakua, joten zebana eta beronek be joten zeban pixkat pianotxua. Eta hona etorri giñan. Hamentxe, segidu neban hamentxe. Eta gero hamendik, ba, Kubarako bidiak urten zestan eta hara jua nintzan.

- Beraz, aitag bultzatuta ikasi zenuen.

- Bai. Gero neri be gustau egitten jatan. Neuri be bai. Bai ba. Gero basarrixan ze dibersiño: ganauak, bi ganau, bi behi. Gure basarrixa pobrietakua zan ha.

- Baina aitag ikusi behar zuen, zuri hainbeste gauza eta halako gauzak erakutsi ezkeru, baserrian...

- Jai zeguana?

- Klaro!

- Ba gero hori resultauori euki zeban.

- Klaro, hori edukiko zuen.

- Baiña kitto! Handik alde egin neban Kubara eta kitto! Hortxe akabau zan basarriko zeregiña eta eskerrak horri, e? Batzuetan jangoikuak laguntzen dau, beste batzuetan sakatu be egingo detsu. Baiña orduan, behintzat, lagundu egin zeskun. Bestela terrenuak pobre-pobriak ziran, dana buztiña. Oin buztiñak prezio ona daka. Oiñ, e? Han dake Urkin basarrixa, buztiñ asko dakana: nahi dabena jua eta erreumendako. Ez dabe esaten buztiña ona dala?

- Bai, bai, bai. Baina garai hartan ez zen batere ona. Eta, gainera, beste gauza bat: dena partikular.

- Bai, bai, bai.

- Hori pentsatu behar da ari garela duela berrogeita hamar urteko historiak kontatzen. Berrogeita hamar eta gehiago.

- Bai. Eta gero neri —parkatu—, neri ipiñi zesten izena `Mago de Urki´.

- Bai, hori banekien.

- Bazenkixan?

- Bai

- Eta badakizu nundik datorren hori?

-Ez.

- Bueno. Eibarren zeguan teatro bat. [...] Behiñ etorri zan zirko bat Eibarrera, ez dakit Circo Hervas edo ez zan. Eta ipiñi zeben konkursua,

"para noveles" edo zerian. Eta esaten desta hango batek guk kantiñia genkan, taberna txiki bat, hónek basarrikuak... basarriak ez zeban urtetzen eta...

- Bai, lagundu.

- Bai, hori da, bai. Aittak egitten zeban lana Ocamica-nian, Ocamica Hermanos fabrikan. Eta, bueno, handik sueldua eta amak handik bestetik. Eta nik ganaua mantendu eta zerian. Eta gero eskolara eta eskola partikularrian... Lehelengo ibilli nintzan fraillietan: Sagrado Corazon de Jesus. Baiña han bedratziretatik hamabixetara edo hamabi eta erdietara egitten zan. Eta gero ordu bixetatik seiretara. Eta hárek orduak kendu ezkerro, ba, basarrixan ezin zeikian egiñ. Eta amandako karga haundixa eta ba... Batian, orduan eskola partikularrian ekiñ eta basarrixan egitten neban; eta filarmonikia bestetik; eta dana. Hor ibiltzen giñan. Bueno, ba, juan nintzan eta konkursuan 'Comparsita' jo neban. Bai, hamalau urtekin: 'Comparsita' jo neban. Emon zesten hamar duro: lehelengo premixua. Jolin! Pentsaizu zer zan haura! [...] Txapelduna. Eta handik eta, koño, orduan, ba, omenajiak egitten ziran: bata tuberkuloso petxutik zeguala eta "koño, honi zera egin bihar detsagu". Eta ekartzen zittuen... hamen Villar, Muniain y Caballero zegozen, kantantiak, Donostian, onak. Villar zan dentista bat eta tenorra zan. Eta Caballero... Eta Muniain zan bajua. Eta Caballero zan baritonua. Eta hórrek "Coro Easo"n kantatzen zeben. Baiña hortara ba... solbentia ziran eta etortzen ziran holako zerak eta...

- Bai, bai.

- Beste bat zeguan, tolosar bat zeguan, zera, Pello 'Kerten' en estilora ibiltzen zana, hónek zerak egitten: Pello 'Kerten'...

- Sketch-ak eta egiten.

- Hori da! Bai. Beo... Beorlegi. Beorlegi. Ona zan, e? Ona. Harek esaten zetsen eibartarreri —Eibarren asko zeguan Gisasola—: "Qué suerte tienen aquí, porque guisa sola". Bai, bai, esaten zeban holako zerak eta. Ibiltzen zala, ba, zerian eta, ba, bueno. Deittu zestan... Etorri ziran Juanito Etxaniz eta Juanito 'Txoko' gurera behin, batendako omenajia egin bihar zala "Salón Teatro" hundidu zan, ba, Eibarren ...

- Bai, bai, bai.

- ... hantxe egitten ziran eta. Etorri ziran eta esan esten: "Hi, gazte, etorriko hintzake? Hauxe omenajiau dagok eta", "Bai, nik zer joko dot ba?". Eta: "Hi, hi ez hari estutu. Hi eta gero badatuaz beste kantante batzuk eta bittartian batzeko". Orduan zegozen triuak eta kuartetuak eta asko: Tropicales eta Ea eta Ego, Trio Ego, Lazpita eta hónek zerok orduan... Eta asko zan holako konjuntua eta otxotiak be bai, herrixetan. Orduan, gaiñera, otxotien konkursuak be egitten ziran.

- Bai, asko egiten ziren.

- Bai, eta plaentxiatar onak zegozen, plaentxiatarak eta zerian. Bueno: etorri ziran eta baietza emon netsen. Eta, bidian doiazela, programia egitteko, batak bestieri esan etsen: "Hi, baietz esan jeskuk. Eta, oin, zelan ez jakixagu izenik eta apellidorik honenik?". Eta: "Ba ez jetsak ardura: 'Mago de Urki' ipiñiko jetsagu". Eta hortxe geldittu zan. Se acabó. Hortxe seillua.

- Eta, harrezkero, gaur arte.

- Gaur arte. Bai. Ni, Eibarren, Migel Sagastume gitxik ezagutzen nabe. Bai. Baiña gehixenak 'Mago de Urki'.

2. Musika; erromeriak

• **Erref:** AB-091/002

• **Iraupena:** 0:05:59. **Hasi:** 00:09:59. **Bukatu:** 00:15:58

- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Musika. Lehiaketa asko egoten ziren. Solfeoa jakiteak gauzak asko errazten ditu. Kontserbatorioa, pianoarendako bakarrik. Trikitiak izan dituen aldaketak. Berak trikiti asko jotzen du, baina soinu handiarekin. Erromeriak. Beste herri batzuetan ezin izaten zuten dantza-loturik jo.</p>

Transkripzioa

- Hor... Zuk esan duzu —eta hori inportantea, gerorako izango da inportantea— solfeo irakurtzen eta jotzen ondo ikasi zenuela.
- Bueno, ondo... Ondo edo, bai.
- Irakurtzeko eta, bueno, manejatzeko moduan.
- Bai. Ikasi... ikasteko bentaja haundixak euki nittuan. Bai.
- Ze hor esan duzu... Lau urte edo zenbat egin zenuen?
- Lau, lau. Lau egin nittuan, bai.
- Lau urterekin karrera egin liteke, karrera bat, akordeoi karrera. Dexente aurreratu liteke.
- Bai, ya lo creo.
- Baiña gero dago beste problema: zer jo behar da? Ze, zuk oraintxe bertan esaten zenuen honetan, ba “zer joko dot ba?”. Orduan zer karrera modu egiten zenuten?
- Bien. Baiña orduan gauza bat zeguan ona: orduan egoten zan konkurso asko egoten zan zeretan...
- Herrietan eta.
- Portugaleten be bai, Eibarren bertan be egon zan. Baiña Eibarren gitxi. Baiña gogorak ziran Donostia, Victoria Eugenia, eta Portugaleten. Bilbon be bai. Egitten ziran zerak. Eta orduan gehixenak, hónek maestruok eta, erakusten zebeñ batian ‘Poeta y Aldeano’, bestian ‘La Boda de Luis Alonso’. Badakat nik obrak jotera aillegau nintzanak. Ondo edo gaizki, baiña jotera aillegau nintzan, visto buenua emonda maixuak, e!
- Bai, bai, bai.
- ‘Rapsodia Húngara nº 1’ de Liszt. Hónek: ‘Caserio’, ‘Preludio de El Caserio’.
- Klasikoa, musika klasikoa.
- Bai, eta zerak, zarzuelak. ‘Agua, azucarillos y aguardiente’, ‘Katuska’... Bueno, kantidadia! Kantidadia, e? Hórrrek beste bentaja bat zeken, holako... pixkat astunago ikasten dozunak gero fazilla joteko, beste fazil... fazilidade bat daka.
- Vals bat jotzeko edo...
- Eta gero, orduan, ‘Princesa Napoleon’ josten zebeñ "Radio Andorra"tik. Eta guk errenterua genkagun, ba, radixo zahar bat, potiakin egindako radixo zahar bat, zekana. Gure aittak entzutzen zebeñ: hónek fransesok bizixak eta elegantziak, garbixak eta. Fransesak hori tokiori beti euki dabe, e?
- Bai, bai, bai.
- Eta esaten zetsan: “Kaguen! Hori nun jirau ete leike?” Eta hartu diskua eta honek, Bastidak, kopixau egin zetan; diskotik etara zetan.
- Musika.
- Bai. Musikia. Bai, partiturak jarri. Jolin! Haura zan... Orduan hori jotia eta... Hónek, zerak, ‘Zarras de Monti’ eta, ‘Sitios de Zaragoza’... ni juaten nintzan ‘Sitios de Zaragoza’ jo barik eta... Ointxe be bai, ointxe be juaten naiz... Atzo gabian be juan nintzan: “Hori jo barik ez haiz juango etxera”.

Eta derrigor jo bihar 'Sitios'-a. Eta batian hamen eta bestian eta holaxe.

- Beraz, horrek esan nahi du karrera egiten zela, baina kasik premien arabera.

- Bai. Orduan gure konserbatorixua hauxe zan! Orduan ez zeguan; egongo zan, baiña pianorako. Filarmonikarik ez zeguan. Oin, bai. Oin dakazuz konserbatorixuak eta oin dakazuz, gaiñera, filarmonikistak be danak; danian, e? Pentsaizu illara bikuak ze diferenzia egin daberen ordutik hona. Illarak, trikitixak. Oin, gehixena, estropeatzen doiaz: hónek trikitixaonek. Bai, bai! Formal esanda, ez nik zera egittiarren. Baiña trikitixa jo bihar badozu, trikitixa joizu. Oin, ipiñi trikitixa-rock, trikitixa "no se qué", trikitixa bestia...

- Zuretzako ez da.

- Ez. "No le pongas trikitixa rock! Pon rock. Y listo. No?" Hori degeneratzia da eta. Trikitixa da trikitixa. Dakazu txistukua, dakazu goitarra —por ejemplo Bizkaikua— eta dakazu behetarrena eta dakazuz Naparrak —sueltuak, fandanguak eta zerak—.

- Beraz, karrera horrela egin zenuen eta gauza esan egin behar da: zuena eta trikitia bi mundu diferente dira.

- Bai. Nik asko joteren neban trikitixa.

- Nik ere bai.

- Bai, soiñu haundixakin.

- Soinu handiarekin, gainera?

- Bai, bai. Nik, haundixakin, bai. Txikixa jotera aillegau nintzan: 'No me mates con tomate' eta aittakin. Barre egingo dozu, baiña egixa da hori, e? 'No me mates con tomate'! Baitta Habanarak be joteren nittuan, aittak erakutsitta zerian. Baiña esaten zestan honek numeraziñorako eta, gero diatonikua zelari zan illara bikua, "que era malo para la"....

- Batak bestea.

- Bai, ba, kostunbre txarra zera... Ohitura txarrak zertzeko esan zestan: "Hik ez jok kasorik egin eta ba zera". Baiña trikitixa, ba, gero... erromerixak egoten ziran. Orduan, erromerixak. Eta badakizu, gure gazte denporan, erromerixetan! Pentsaizu: bandiak Azkoittixan dana sueltuan joteren zeban orduan. Dana, geldur (sic) gero, baiña gero, e?

- Gero gertatuko ziren istillu...

- Bai, neri pasau jatan, neri pasau jatan: juañ naiz erromerixara jotera juañ Aizarnara —Aizarna, badakizu nun dagan, ezta?— , juañ naiz eta orduan zeguan panderistia, Arruabarrena, eta nerekin ibiltzen zan. Eibarren igeltsero zeguan, baiña panderistia neuk ezagutu dotenik onena, panderua joteren. Eruan gaittue bixok. Eta juañ gara. Eta erromerixan zegozen gazte kuadrillia eta. Gero etorri giñazen Aiuntamientora. Eta: "Bueno, ekiñ egin bihar detsagu erromerixia", eta ekin gentsagun. Eta jo genduzen biña trikiti hasteko... badakizu orduan! Eta jo dot pasodoble bat. "Ene hor dator aguazilla" eta esaten desta: "Hi, txotxo, hori ez egik jo, e, hamen heldurik, hamen prohibiduta dago eta!". "Zer?", nik zenbat pixauko nittuan ba orduan, palilluaren modoko flako-flakua nintzan eta. Neuk baiño gehixago pixatzen zeban filarmonikiak. Eta esan netsan: "Zer? agarraurik ezin leikiala jo, ala?", "Ez, ez. Hamen prohibiduta dagok". Di-da itxi soiñua eta "Guazen etxera". "E?". "Bai, bai, gu etxera goiaz", "Hori ez dozue egingo?", "Baietz ba! Ni ez najoiak honekin soiñuonekin... bertan gelditzeko, ala? Ezta bat be ez". Hartu —motuan juañ giñan— hartu motua eta etxera. Eta gero Iziarrera juañ eta `Txankarta´ zeguan, ona: `Txankarta´, soiñujolia, ona, ona, holan... baiña artistia, e? Eta haura eruan zeben. Gu behera eta bestia gora...

- Beste akordeonistaren bila...

- Bai. Bidian kruzau giñan.
- Bai, istoriak.

3. Erromeriak Maltzagan eta Trabakuan; soinujoleak

- **Erref:** AB-091/003
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:15:58. **Bukatu:** 00:19:06
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Erromeriak Maltzagan, Trabakuan... Orduko soinujole onenak.</p>

Transkripzioa

- Hori galdetu nahi nizun. Ze hasieran ez dut alferrik esan infernuko hauspoa.
- Hauspua, bai. Orduan...
- Erromeri, boda... Hori danetara aillegatuko zen noizbait.
- Bai, bai, bai, bai. Eske orduan egitten ziran erromerixak Maltzagan, Usarsan, Eibarren... Bueno, danian egitten ziran erromerixak, baiña erromerixak, e? Bai, ba, ez zeguan orduan saloirik eta ezer be . Bandia zerian, plazan...
- Plazan, Untzaga plazan.
- Bai, Unzagako plazan bandia egoten zan bedratzirak arte. "Se acabó". Seiretatik edo egoten zan bandia eta bestietan erromerixia. Basarriko jentia ez zekan ohitturarik...
- ... plazara jaisteko.
- Ez ba! Orduan abarkekin eta nora juango ziran erromerixara! Orduko gazterixia haixe. Eta han ibiltzen giñan. Gero bazegozen hamen erromerixak. Orduan kategorixak egoten ziran. Por ejemplo, zeguan... Ermutik Markiñara bittartian, zelan da? Trabakua! Trabakuara eruaten zittuen erromerixak. Bertako semia zan soiñujolia eta berak egitten zeban eta berak eruaten zittuan noixian behin... Orduan `Angiozarko Itsua´ zan el...
- Número uno.
- Bai, ha zan numero ona! E? Ointxe be, ojo, e! Ointxe be. Harekin. Oiñ ez, ya edadetu zan. Baiña harek joten zeban taillara aillegatzeko kapela kendu bihar zan. Ha eta Yaben eta hónek izan dira, e... zerak. Hórrek eruaten zittuen. Eta ni be bai, noixian behin. `Basarri´ eta `Uztapide´ bersuetara. Eta orduan durua kobratzen zeben entradia, hamabost pezeta kobratzen zeben. Jentia egoten zan! Ez bakarrik dantzara zoiazenak. Orduan Ermutik, Markiñatik, Eibartik juaten zan. Eta goixago egitten ziran erromerixak. Ya bedratzi eta erdietan akabau egitten zan.
- Bai, bai, "abemariatako" kanpaiak.
- Hori da. Haura edo gerotxuago behintzat eta "se acabó". Eta gero bertan afaldu eta pixkat joten zenduan afalostian, bertarako eta ez dakizu zer egitten zan pixkat? Baiña beti erretirada ona. Ona.
- Aizu, Migel, nik entzuna dakat zenbait lekutan taldeka banatzen zirela. Esan nahi dut: halako erromerietan akordeonista batek, akordeoijole batek, talde bat eramaten zuen eta sarrera kobratzen omen zuen, beste batek beste talde bat eta...
- Orduan? Grupuak egoten ziran. Grupuak. Arraten eta. Jaixetan. Urkiolan eta. Bai. Jolin! Egoten ziran, bata tronboiak eta zera... zaratia. Ez zeguan

orduan mikrofonorik eta... "A pleno pulmón"! Filarmonikia entzun be ez. Esaten zan: "Figura el acordeonista". Zein? "Pues El Ciego de Angiozar" edo pelukerua eta ziran hórrek erromerixetan jauntxuak. Orduan ziran Baskaran eta hamen... ez dakizu? Hamen Bergaran be bai: Lazkano eta, holan, tipikuak. Onak, e? Onak, soiñujoliak. Hórrek ziran baiña! Tronboia eta tronpetia ipiñitta eta filarmonikia ez zan entzutzen, baiña haura "como figura". Hombre! Haura eta pelukerua. "Ene... hau, hau hobia dok!", eta haregana korrua. Eta batari gustatzen bajakon neskia, han laugarrengo juaten zan: han be pagau egin bihar bi pezeta eta amigo! Orduan zenbat bi pezetako zegoen ba? Kontuak egoten ziran, e!

4. Kubara lan egitera

- **Erref:** AB-091/004
- **Iraupena:** 0:17:23. **Hasi:** 00:19:06. **Bukatu:** 00:36:29
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Kubara joan zen lan egitera. Kubako abentura. Ama gaixotu eta Eibarrera itzuli ziren. Euskaldunak Kuban. Centro Vasco. Lagun onak egin zituen bertan. Cantinflas, Hemingway... Euskal Orfeoia. Saizarbitoria, Juaristitarrak...</p>

Transkripzioa

- Bueno. Hemengoak egin zenituen. Fama ere hartu zenuen: `El Mago de Urki´...

- Bai, horixe. `El Mago de Urki´.

- Eta boda bat izan zen zeure bizitza erabaki zuena.

- Bai, nere zera, bai jauna, bai.

- Boda batera akordeoia jotzera joan...

- Bai, handitxik. Bueno. Zeguan Mendata, "barrio Mendata", badakizu Gernikan; han goratxuago... Ba hango gizon batek Orbeanian egitten zeban lana. Eta han boda bat zeguan eta neri esan zestan... Pixkat orduantxe... "Koño, Urkikua hamen dago, filarmonikistia, eta pixkat gaztia be bai eta..." Zera, gehixen illara bikua zelan zan eta soiñu haundi gitxi, ba etorri jatan eta "etorriko haiz zerera [bodara]?" "Bai". Bueno. Orduan hogeta hamar duro kobratzen genduan. Hogeta hamar duro, e! Askotan, e! Orduan.

- Bai, bai, hogeta hamar duro...

- Bueno, jana eta gero biajia eta... Berakin jana. Jantzen hara bodara. Bueno. Han bodan etorri zan, agertu zan gizon bat, kubanua zana. Eta beste bat zeguan, Alemaniako bat; bertan bai, euskalduna, baiña Alemanian zeguan bat, lanian. Soiñu gorri bat zekan: soiñu Honner bat zekan berak. Honner bat, gorri bat. Neuk probau neban gaiñera. Politta! Estu-estua eta zera. Baiña berak erosi zeban berandako, pixkat gustau eta berak ikasteko, baiña bere kastetan ikasitta, iñokin ibilli barik, ez dakizu?

- Bai bere afiziorako.

- Hareri igual zetsan ezkerakin jo, eskumiakin jo. Igual ze... Bere kastetan zera egitteko. Gustau egitten jakon eta hantxe. Ekarri zeban eta "¿qué te parece este acordeón?". Eta zerian eta ra! Eta etorri zan beste Kubanuori eta esan zestan. "Oye, ¿te importaría venir a Cuba a tocar el acordeón?". Esan neban neuk "buah, hau adarra jotzen dabil", neuk, nere zerian. Ba normala!

- Bai, bai, ezezaguna eta...

- Ni mokoso bat eta bai ba. Zer? Eta holako lekuetan beti egoten da baten bat igual figuratziarren. Ez dakizu? Nik hori pentsatzen neban: "Honek hamen kubanua dala eta zerian..."

- Farola botatzen.

- Bai. Farolerixia... Ez, ez. Handik gerotxuagora eta berari esan netsan. "Pero tengo tal edad y, con los 19 años pronto tengo que ir a la mili". "No te preocupes. Eso ya me encargo yo de eso". Bueno, ez netsan kaso haundirik egin. Eta otra vez, berriro, insistidu eta insistidu eta a ver nun bizi nintzan eta esan zestan ni eruan ninduanak ekarriko ninduana [kubanuak Eibarrera], zelan seme bakarra nintzan, nik aittaren baimenik barik ba zer... Etorri zan eta aittari esan zetsan "mira, se trata de esto, yo tengo tal, tal, tal". Baiña nik ez nekixan kabareta zer zan...

- Bai, bai, bai.

- ... zer zan be ez.

- Eta bera azkenean zer zen? Tropicana-ko nagusia.

- Bai, ugezaba: Etxenagusia. Bai. Ardura... Etxenagusia, hórrek ziran Gernikako semiak... aittak ziran... Gurasuak hilda zegozen. Eta hórrek hiruren artian hartu zebe. Martin Foz zan... bueno, "ese era"... Horrek, gaiñera horrek dirua egin zeban. "Con el esto de la"... Orduan jokatu egitten zan han, "Terminales de la Lotería". Han "la bolita", "bolita", esaten zetsen. Entzunda eukiko dozu zuk, ezta?

- Bai, bai, bai.

- Ba hori famosua izan zan. Eta ez zeban pentsatzen Gobernuak, por ejemplo Castrok, oster, alrebes...

- Batistak.

- Ez aurreragokua. Prío Socarrasek ez zeban pentsatzen hori... "¿Qué es ésto?". "Esto no es nada". Emon egin zetsen permisua. Eta egitten zan azkenengo numerua etara. "Ponías un peso o una peseta". Orduan pezetia "era de plata" han, badakizu. "Cuatro de"... Han zegozen "cinco de veinte centavos" eta Norte Amerikan zan "cuatro de veinticinco". Eta hortara ipiñi zeben eta hori emon zetsen. Dirutu egin zan! Eta ipiñi zeben hori Tropicana. Baiña hónek zeken... katiak zekezen: "cabaret de segunda", zerian, Mariana/on eta Pensilvania zan. Eta hara eruan ninduan .

- Beraz, hor, Gernikako horretan erabakitzen da.

- Bueno. Aittakin egon zan, ezta? Nere aittakin eta aitta konbenzidu zeban. Eta "bueno, pues si arreglas". Aitta be pozik, ez soldadu juatiarren batetik eta bestetik mundua ikusi... Orduan ama etorri zan nerekin.

- Kubara.

- Kubara, bai, ba. Seme bakarra eta zerian eta ama ama izaten da eta berak segidu zestan. Eta juan giñan harutz.

- Gero, gainera, bazenuen hor senitartekorik Kuban.

- Bai.

- Aitaren...

- Anaiak. Bai, han jaixuak. Baiña hárek zegozen Camagüey-n. Zentral baten egitten zeben. Eta bi anai: Mariano eta tio Felipe. Bueno oiñ hil ziran, baiña hórrek bizi ziran bastante urrin. Bueno ba. Han. Afinkau giñan eta hantxe. Eta gero han egon nintzarian, handik urtebetera, urte eta erdira, pasau ninduan... nahi zeben ipintzia Tropicanan... Han zeguan, Tropicanan zeguan saloi bat "bajo los arcos": arku kristalezkuekin arboladi bat, holan "bosque" bat kristalekin eta zera eginda eta itxitta. Eta gero nahi zeben ipintzia "bajo las estrellas". Kanpuan.

- Kanpokaldera.

- Bai, kanpokaldera. Eta ipiñi zeben han barruan ekin ziran emoten afarixak, afarixak eta zerak.

- Errestaurante bezala, jatetxe bezala.

- Bai, jatetxe... "Antes de empezar" zera... Espektakulua ekin baiño lehenago, afarixak eta emon eta... Aprobetxatziarren jentia. Kamareruak-eta aprobetxatziarren. Bueno. Ipiñi ginduezen. Han italiano bat zeguan, pianua joten zebana eta kantatzen zebana, eta beste soiñujole bat eta neu. Eta juntau giñazen hiru soiño —bueno, bi soiño— pianua eta kantantia —bat—. Laurok. Eta ipiñi giñazen eta "ze izen ipiñiko detsagu?". Eta: "Lau?", "No me gusta Lau", horrek orduan. "Vamos a poner Bost", "¿Pero cómo? Nos va a pasar igual que a los Xei" —Xei ziran eta bost jotailliak—. Eta gu giñan Bost eta lau jotailliak. Bale. Frakasau egin zeban. Frakasau egin zeban. Ez zan juaten... eske karua zan eta. Karua. Hara jua... Gero pixkat bihar dozu publikua be hortarako pixkat eginda dagona. Eta Tropicana urrin dago Habanatik. Eta gero zerian eta... Bueno. Horrek frakasau zeban. Italianuak eta zerak alde egin zebe eta ni geldittu nintzan. Orkestako zerak esan zetsan: "Oye me conviene que a uno, a este, le retengas. Para, de vez en cuando, cuando tocamos los tangos, para que nos acompañe y para algunas cosas".

- Bai, bai.

- Hónek pieza amerikanoak eta zerak eta pixkat zera egitteko. Bale. Eta han. Orkestiakin geldittu nintzan. Bertako orkestiakin. Eta hantxe egin nittuan...

- Orkesta horren zuzendari zein zen?

- Orduan Armando Romero junior. Ona, e! [...] Eta gero Selen Suarez zan hónek mambuak eta zerak jotekua. Gero etortzen ziran astian behin jai egiten zebebian... zera, orkesta bat etortzen zan, River Side. Ona, e? Ona. Derrigor bihar zan. Guk genkan... 23 giñan orkestan, baiña espektakulo bat zera egitteko. Gero zeken musikuak doblatzen zebebak: tronboia jotzen zebanak bioliña doblatzen zeban eta, badakizu, saxofoia jotzen zebanak flautak eta zerak. Orduan zegozen instrumentuak doblatzen zittuenak. Bai. Espektakulua. Orkestia.

- Inportantea.

- Bai. Guk dana musika amerikanoa jotzen genduan. Bestia bazekan, lagundu, espektakulari lagundu... eta musika amerikanoa. Dana. Amerikanuendako.

- Norteamerikanoak. Horiek etortzen ziren bertatik bertara.

- Bai, "música del jazz", musika... antzera. "Música del jazz", estilo hortara. Eta bestia manbuak-eta joteko-eta ezer be ez. Eta gero ekartzen zittuen orkesta argentinua edo zera eta orkesta kanpokuak ekartzen zebebian beste bat etxekua ekarri bihar zan. Bixetan ipintzen zebe: "bajo los arcos y bajo las estrellas".

- Bai, bai, bai.

- Bixetan espektakuluak ipintzen zittuen. Zerian. Eta hantxe egon nintzan. Eta gero handik, amak zekan flebitisa, nere amak. Eta estu hartzen zeban beruak. Jolin! Eta operatzeko. Eta pixkat nagusixa zan. Ni hamalau urtera euki ninduen. Eta pixkat nagusixa eta medikuak esaten zestan: "Esta señora, ella mayor de edad y para operarle también aquí... si ésta iría allí! Al norte, al norte. Con el clima que teneis allí, sin operar puede vivir tranquilamente". Eta amak esaten zeban: "Aspertuta nago!". Eske gure amari... Orduan, zigarrua erretzen eta ikusten zittuan bai hónek —han, badakizu, kostunbre haundixa emakumiak eta frakekin— eta nere amandako danak fulanak ziran.

- Eskandalo bat.

- Bai, ba, harek ganau artian eta ikusitta, harek beti. Bai, bai. Egixa da hori.

- Bai, bai, sinisten dizut.

- Eta basarrittik urtenda harek ikusten dittu eta bueno! Eta ni hemeretzi-hogei urtekiñ! Ama egoten zan, "baten batek emongo detsa kaferen bat edo holakoren bat, engaiñauko juek" eta beti zeguan zerian. Beti esaten

zeban: "Migel, etxera jua bihar gaittuk. Atzera Eibarrera jua bihar gaittuk. Eibarrera jua bihar gaittuk". Eta orduantxe kontratua atzera firmatzeko zerian. "Ez egik firmau. Etorri hari. Eta gero nahi badok etorri hari berriro, baiña etorri egin bihar gaittuk". Eta gero aitta egon zan urtebetian. Han egon zan eta atzera egin zeban buelta etxera. Eta etorri giñan hona eta "se acabó", hamentxe geldittu nintzan.

- Bai. Baina abentura oso azkar kontatu duzu guztia. Baina zuk han lagun haundiak eta asko egin zenituen.

- "Hombre! Ya lo creo". Lagun haundixak eta onak. Bai. Musikuak eta danerakuak. Danerakuak euki dittut nik, e? Boxeadoriak... Nik ezagutu dittut Rocky Marciano, Centro Vascotik... Haura zan, Centro Vasco zan restaurana. Ez zan zentrua. Centro Vasco haura ipiñi zan, baiña Centro Vascorik ez zeguan han. Horren aldiian euskaldunak kategorixa... Más... Danak han gehixenak dirudunak eta zera. Hori Zentro Gaillegua eta Zentro Asturianua hórrek bai zentruak, zentruak hórrek. Baitta hónek, aragonesak eta, zentro onak zekezen. Baiña Centro Vasco zan, ba, "un restaurant con el nombre, vaya". Hau jua zan zeretik, Mutrikutik, Juanito Saizarbitoria, hara. Franzian hanka egin zeban honek gerra denporan. Hortik jua zan Kubara eta Kuban sartu zan eta nora juango eta gehixena beti habixara juaten da, Centro Vascora. Eta euskaldunak eta zera ipiñi zebe "como conserje". Ipiñi zebe. Honek egitten zittuan arrautzak eta paellak hemengo estilora eta han ez zebe ezagutzen hori koziñiori eta hara juaten ziranak: "Oye, ¿ya nos pondría a nosotros?". "Sí, hombre". Eta ipintzen zetsen gehitxuago, pixkaka-pixkaka eta bera egin zan jabe eta berari emon zetsen: "Aiba, regentaik heuk: pagaik honenbeste zera y pon como un restaurant. Y así al mismo tiempo".

- Eta egin zen alde batetik taberna jatetxe...

- Jatetxia eta gero frontoia, bai. Frontoia. Frontoia zan. Frontoia zekan atzian eta...

- "El Palacio de los Gritos"? Famatu hori, ezta?

- Ez. "Palacio de los Gritos" zan zesta puntakua.

- Zesta puntakoa.

- Hombre! Hori zan e... Baiña horrek zekan frontoitxo bat eta haura errespetau bihar zan "para el Centro Vasco". Bueno, ez zan iñor juaten, baiña igual zan. Baiña, ostian, "como restaurant". Hona etortzen ziran Cantinflas... eta hónek danok. Orduan peso kubanua zeguan dolarrakin...

- Parean.

- Bai ba. Eta zerik ez zeban zerak, fiskorik eta ez zeban zerak pagau bihar, Kuban ez zeguan holakorik Norteamerikan moduan. Eta jentia egitten zeban horra etorri eta hortik saldu. Por ejemplo, Cantinflasek pelikulia edo zera hor saltzen zeban. "Le pagaban en pesos o en dolares, le daba lo mismo". Ez dozu aitzen? Pagatzen zetsen eta harek aprobetxatzen zeban, zelan ez zekan zerik, inpuetorik, dana aprobetxatzen zebe hortikan .

- Bai, bai, bai. Esan dezagun Monacon eta...

- Igual-igual-igual...

- Cantinflas oso lagun omen zenuen.

- Bai. Bueno! Salaua! Eta persona ona. Salaua. Pena dakat —fotografixak eukiko dittu baten batek ni harekin lana egitten— neuk ez eukitzia berakin. Berakiñ, ezta? Beste guztiekin... Beste bat, zera bestia, hau Arrusa torerua. Arrusa torerua. Han famelixia han euki zeban. Harek zerekua, sevilania zeban emakumia. Eta lehelengo semia hamen hill egin jakon. Eta bigarrena eukitzeko Mejikon nahi zeban, baiña Mejikon hasarratuta zeguan eta geldittu zan Kuban. Eta Kuban euki zeban bigarrena. Bai. Eta ha neurekin etortzen zan. Piston pelotarixakin intimo laguna zan eta bueno, bueno, alkarrekin ibiltzen giñan beti.

- Cantinflasena galdetu nahi nizun, ze esaten dute oso jatorra zela.

- Jatorra!

- Irekia, bromosoa...

- Bai. Baiña txisterik-eta ez. Serixua. Beti txaketa marroiakin. Tintan be hantxe ezagutu neban. Haura kaskajua dana konpleto haura; dana berde: zapatak, sonbrerua... holako luma bat ipiñi sonbreruaren atzian eta zapatak... Eta trajia berdia eruaten bazeban sonbrerua eta dana eruaten zittuan. Bestia [Cantinflas], ez. Bestia serixua zan. Serixua. Baiña ona, e? Bai. Txisterik-eta ez, baiña konbersaziñuan eta... Ona. Eta bestia, zera, eskritoria, zera, Hemingway! Bueno! Hemingway! Bueno, bueno! Hórrekin han. Egunero. Hórrek egoten ziran. Kuadrillia. Han. Arango, beste bat, Arango, eskribitzen zebana.

- Arango?

- Bai. Arango be zan eskribitzen zebana. Bertako zer bat. Bueno, ba hórrekin bai. Han dakat... erakutsiko detsuraz fotografixak, hamen dakaraz. Eta gero, ba...

- Zertara joaten ziren horiek Kubara?

- Bizimodua han egitten zebe hórrek. Lehen esan detsutena: egitten bazeben... hantxe egin zeban, ni hantxe nenguala egin zeban 'El viejo y el mar' Hemingway-k eta handik saldu zeban. Handik saldu zeban. Eta han geldittu zan zera. Egitten zebe kontratuori eta han batzen zebe dirua. Cantinflasek eta, bentajia. Zera, orduan egongo zan, ez dakitt, "cinco pesos" uste dot zekazela orduan dolarrakin, zebizela mejikanuak. Orduan, e? Bai. Ni akordatzen naiz gu Venezuelara juan giñanian orkestiakin, zeguan kanbixua, dolarrakin, 2,50 —zeguan— Bolivares. Orduan. Bai. Eta hórrek pentsaizu dolarretan, peso kubanua zelan zeguan parrian. Ni han nenguala, igo zeban... Nik, pentsaizu, lehelengo dolarrak erosi nittuanian, Gernikan, estraperluan erosi nittuan. "A treinta y siete pesetas". Orduan, e? Marinero bateri, Gernikakua. Badakizu, hor gehixenak izaten ziran kapitanak eta marineruak eta horko alde... Bakixokuak, hor aldekuak ziran, Bermeo, Gernika...

- Gatican-eta ibiltzen ziren.

- Horkuak ziran. Hónek, Monti eta Monte Altube, Monte Unbe eta hónek barkuetan. Zeretan. Eta hortxe. Eta, bueno, horixe bentajiori eukitzen zebe hórrek. Han saldu eta dana libre. Ze lehen esan dozuna: hamen zerak egitten dabena, hónek, teniskuak eta, egitten dabena: bata juaten da Monacora eta bestia zera...

- Merkeago ateratzeko, dirua aurreratzeko.

- Bai. Hori zerian. Eta gero artistak egon dira, zerian, franziskanuak eta orfeoia.

- Euskal orfeoia.

- Euskal Orfeoia. Euskaldunen semiak eta euskaldunak. Haran zegozenak, Alkatena eta hónek... bueno! Bazegozen hamendik juandakuak. Eta onak.

- Zeuk guzti horietan parte hartzen zenuen, ezta?

- Bai, orduan zeguan direktore Sudupe, Padre Sudupe.

- Estanislao Sudupe.

- Estanislao Sudupe.

- Azkoitiarra.

- Azkoitiarra. Neuk ikusi dotenik organua joten hankekin... harek ehun metruan zenbat korridu ete leike! Hankekin, e! Organuan, e! Eta bestia oiñez ibillitta, bera uste dot lehenago aillegauko zala. Ez dot ezagutu nik hankekin joten...

- ... hura bezalakorik.

- Ez, ez, ez. Nere aitta han egon zanian, beti juaten giñan mezetara —haxe gure aittari gustatzen jakon— eta beti begirik kendu barik, jarri koruan, korura juan eta haretxeri begira. Hankak bat eta eskuak be onak. Organista ona, ona.

- Karreraduna zen eta.
- Organista ona zan. Ona. Eta haren moduan beste asko. Zerak.
- Hor, izan ere, euskaldunek, nolabait esateko, bazuten nortasun bat. Zuk lehen Saizarbitoria aipatu duzu, baina hori bezala aipa liteke beste hainbat jende.
- Askok! Ene! Ferreteruak eta bazekazuzen. Ferreteruak: San Juan, Lorenzo San Juan, horrek zekan zerian —zelan da? Matanzas eta gero hurrengo zera zelan da Camagüey-ra goiazela?—, bueno, han zekan. Baiña gero zekazuzen almazen haundixekiñ hónek azpeittarrak, Juaristittarrak. Bueno, hónek zekezen almazenak, han puertuan, Habanan, bueno, itzalak! Itzalak. Eta hórren moduan zerak zekezenak hónek, azukarraren kaña zerak. Bueno, bueno. Euskalduna beti izan da han —hori bada ba!— , en general... Gallegua izaten zan karbonerua edo zapaterua eta asturianuak erropa asuntuan eta holako zerian. Egoten da ba hori dibisiñuori! Eta euskaldunak edo almazenak... Eta dendak be bai! Tela dendak eta onak. Hamen bergararrak be bai: Gallastegittarrak eta, jolin, almazenak zekezen.

5. Kubatik Eibarrera itzulera

- **Erref:** AB-091/006
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:42:14. **Bukatu:** 00:45:21
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Artistak

Laburpena:

<p>Eibarrera itzulera. Iragarki baterako (Asturiar batzuek sortutako H.Upmann tabako marka) musika egin zuen. Sindikatuarekin beti arazoak: zenbat ordaintzen zuten, kuotak...</p>

Transkripzioa

- Beraz, ia harekin, kasik esan liteke akordeoiarekin bizi zinen...
- Han, bai. Eta gero hamen be bai. Gero handik hona etorri nintzan ni: hombre, lehen `Mago de Urki´ nintzan eta gero be `Mago de Urki´.
- Baina salto izugarria da: hango libertadea, hango lagunak, hango mundu hori. Eta Eibarrera zatoz.
- Gero euki neban nik... anzunzio bat egitten neban, fondo bat egitten neban H. Upmann-andako. Laguna egin nintzan ni, zerakin, H. Upmann-ekua... hórrek ziran asturiano batzuek, Ramon eta —Gonzalez ziran apelliduak—, eta hórrek zekezen koronak eta H. Upmann. Eta zekezen puru fabrikia alde batian eta zigarro fabrikia beste leku batian. Zeken. Eta fondua nahi izaten zebe zer batendako eta “hombre, pues con acordeón”. “Qué esto?”. Eta juaten nintzan CMQra —CMQ zeguan telebisiñua— eta hara juan bihar izaten nintzan zera egitteko, fonduori egitteko. “¿De qué tienes, de un minuto o minuto y medio?”. Zera eukitzen zebe ba, preziaua. Orduan, gaiñera... karua izan da beti; ointxe be bai: telebisiñua beti izan da. Anunziua? Hortik karua. Bai juaten nintzan han zerian... Gero nik telebisiñora bastante lan egin neban. Egin neban, ez zeguan ba filarmonikarik. Eta askotan deitzen zesten. Txarra eukitzen neban, orkestan zelan jotzen neban, permisua eskatu bihar askotan. Guk geuk direktamente ezin geinkian egiñ ezer. Eskatzen zetsen eta honek, orfeoia, kantatzen zebanian eta, juaten zan Sudupe, juaten zan...
- Baimena eskatzera.
- ... baimena eskatzera, eta emon egitten zetsen. Esaten zetsen: “¿A qué

hora es?". "Pues a tal hora". "Bueno, pues que vaya". Permisua eskatu eta hortarako gustora eta gustora juaten... Zelan ez zeguan orduan txistularirik eta ezer be, berak ipiñi zestazen polittak: goixan dakaraz partiturak berak ipiñitta, e? Eurak zer kantatzen zebeu ba ni juaten nintzan direktuak eta zerak egitten. Bai, zer batzuek egitten.

- Beraz, lehen esan duguna. Euskaldunen artean bazegoen halako mugimendu handi bat eta zu bete-betea sartu zinen han.

- Bai, bai. Suertia. Bizimoduan suertia bihar dozu. Suertia euki neban. Gero pegak eukitzen genduzen sindikatuakin. Jo! Sindikatuak beti etortzen... erakutsiko detsuraz gero zer kobratzen zeskuen orduan, e! Hortxe dakat fotokopixa... Oñ hurrenguan, diskusiño bat euki genduan: ez zebela hainbeste kobratzen, ezin zeikiala. "Ez —esan netsen—, diskusiñua akabauko juagu. Etarako deuat ba nik, neuk pagatzen neban kuotatik, etarako deuat bai fotokopixia eta nahi badok beridikua be bai. Ekarriko deuat eta ikusiko dok zer kobratzen zesten. Orduan, e?". Bai, asko. Sozio egin bihar!

- Derrigor gainera.

- Bai ba. Eske ni egon nintzan han "como ciudadano". "Ciudadano" eta bost urtera renunziau neikian nik "ciudadanía española" eta orduan "ciudadano cubano". Ez, "residente"! Lehelengo esaten zebeu han "residente". Ni egon nintzan "residente". Eta gero "ciudadano". Eta gero etorri egin nintzan eta "se acabó lo que se daba".

6. Eibar gerraostean; dantzaldiak, orkestrak...

- **Erref:** AB-091/008
- **Iraupena:** 0:05:22. **Hasi:** 00:46:38. **Bukatu:** 00:52:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:

<p>Jai giroa: orkestrak, dantzalekuak... Orkestina bat prestatzen hasi ziren. Bolera amerikarra jarri zuten. San Silvestre egunean, "cena cotillón" (angulak...) eta gero dantzaldia. Bi bikote bakarrik joan ziren. Handik hilabetera, bi hogerlekoan ipini zuten dantzaldia. Jai Alai. "Orquesta Urki".</p>

Transkripzioa

- Beraz, Migel Sagastume, Kuba bukatu zen eta amak esan bezala...

- Etorri giñan etxera. Etorri giñan Eibarrera. Eta "hombre, aillegau dok zera". Eta bodetara. Gero hamen bodetan filarmonikistia filarmonikiakin. Baiña lehen esan doguna: ya jua giñan orkestinak preparatzen. Saxofoi bat, tronpetia, baterixia eta filarmonikia.

- Estilo aberatsa.

- Bai, baiña "un poco más cargado de bombos". Ez dakizu? [...] Hortan ekin giñan.

- Amerikanoago.

- Hori da. Bai.

- Amerikanoago.

- Bai. Orduan zegoen etxiak hamen Barzelonan: bialtzen zetsuezen, "para conjuntos pequeños", zerak eginda, orkestaziñua eta. Bialtzen zeskuezen eta hortxe ekin giñan. Ekin netsan nik... Boleria ipiñi zebeu, Bolera Americano. Orduan Eibarren zeguan "la danza de los millones". Orduan

Eibar, el año 54-55 zeguan... era... Espaiñian zeguanik...

- Herririk aberatsena.

- Bai. Aberatsena eta lana. Danetik egitten zan hor. Eta Eibar zan Eibar. Etortzen ziran bialantiak eta zerak eta ipiñi zebe Bolera Amerikanua ipiñi zebe. Baiña errial bi tiradia. Orduan, e? Pentsaizu. Errial bi, e? Tiradia. Ipiñi zebe baiña errial bi eta bolia aguro juaten da eta bestia be bai. Eta, ño, zerian, eta miniori bajatu zan eta ipiñi zebe barriakin eta zerakin. Eta horko ugezaba zan un tal Gallastegi, Paco Gallastegi. Eta zekan damaskinauen denda bat Bidebarrixetan, baiña gero zekan almazena: danera egitten zebe. Sartzen zittuan harek, edozer. Txapelak saldu bihar baziran, txapelak; ez burdiña bakarrik, danetik. Bueno. Hortik. Eta okurridu jakon: "Kontxo, hamentxe bailia ipintzia, baile zerraua, zer pentsatzen jak?" Eta: "Ez dakit ba nik". "Ba ipiñi egin bihar juagu". Eta zekazen... lau zer zekazen, lau karril: bata atzian eta hiru sarrera onduan eta mostradora parian. Eta esan zestan: "Kontxo, gabon zaharretan egingo juagu".

- Prueba?

- Bai. "El día de San Silvestre cena".

- "Cotillón".

- "Eso es: cena de cotillón" ipiñi zebe. Han Iciartarra zeguan restaurana, Iciartarra, eta menua esango detsut. Ipiñi zittuan: "entremeses, angulas" —angulak, e? Orduan. Pentsaizu oin ze prezio daken, baiña orduan—, gero gaiñetik nahi zebeanak un tournedo, postria txanpan botella batekin eta arda berezixakin: "400 pesetas", entrada eta guzti.

- Garesti!

- Klaro. Ba pentsaizu orduan, 400 pezeta! Baiña bi matrimonio juan ziran, euren andrekin. Bai. Ipiñi zebe eta iñor be ez. Bata zan Rekalde difuntua, okulistia, eta beste zer bat, Izagirre medikua. Bixak juan ziran. "Se acabó". Ene! Ikusi zebe haura eta, zelan zan negoziantia haura, jausi jakon bihotza hanketara. Eta zer egin zebe? Hartu eta jentia zain, han, bailia noiz ekingo eta zerian, kanpuan... Hasi zan daneri sarrerria duruan ipintzen! Eta jentiari sartzen laga. Jolin! Afaldu zebeanak ikusi zebeñian haura esan zebe: "Baah!". Urten, 400 pezeta pagauta; ez dakizu? Jente gehixago espero zan. Baiña bestia abariziosua zan eta duruaren billa, duruan ipiñi entrada eta bete zan jentez eta esan zebe: "Gehixago ez najoiak ipintzera bailerik". Eta "se acabó". Hantxe akabau zan bailiori. Baiña ezin zan egon eta handik hillabetera edo bi hillabetera deittu zestan: "Hi! Pruebia egin bihar juagu. Duruan ipiñi eta jente mordua sartu zuan bai eta oiñ hamar pezeta ipiñitta, ipiñi egin bihar juagu bailia". Holaxe ipiñi zebe karril baten. Ekin zetsan jentia sartzen. Zu, triunfo, e! Haura karrilla bete egitten zan; kendu eta hamarretatik ordubatak arte, hamar eta erdietatik ordubatak arte.

- Gauean.

- Gabian. Ordu batetan fuera.

- Bai, bai. Baina garai haietarako berandu zen.

- Bai ba. Bai. Baiña ipiñi zebe. Ipiñi zebe. Ya, baiña, orduan ya, Eibarrek zekan kategorixa bat Donostiak baiño... Donostiak beste bai. Kapital batek beste: Bilboren eta taillan —ez dakizu?— hor asuntuan. Eta gero Durangotik eta etortzen zan... Durangon eta ez zeguan ezer be. Badakizu zelako bueltia zekan? Elgoibar, Durango, Bergara... ambientia eta danak hara. Jolin! "Dicho y hecho". Triunfau dau! Triunfau, e! Eta orduan haura ikusi zebeñian hor zegozen kontratista batzuk zabaldu zebe Jai Alai "sala de fiestas". Baiña "sala de fiestas bien hecho", e! Atrakziñuekin eta danekiñ. Eta atrakziñuak zelakuak? Ekartzen zebe haura... Eta hara deittu zesten. Klaro, orkestia Bilbotik ekarri bihar zebe, konjuntua eta, bueno, neri deittu zestan eta ipiñi neban Orquesta Urki. Ipiñi neban como Orquesta Urki. Hara eta bodetara eta juaten giñan. Bueno. Aranzazun...

Aranzazun eta Arraten eta danian ibiltzen giñan. Bueno, hortik. Eta gero hara juaten giñan eta hara jua nintzan. Gero Bergaran zabaldu zebe eta gero Bergarara etorri nintzan eta "ahí se acabó". Gero pastelero.

7. Sagastumek 16 urterekin diskoa grabatu zuen

- **Erref:** AB-091/010
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:58:06. **Bukatu:** 01:02:51
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Artistak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Migel Sagastume soinu-jole eibartarra. Aitaren afizioa, ofizio bihurtuta. Arrate Irratian grabatuta ditu pieza batzuk. 16 urte zituela, diskoa ere grabatu zuen Columbia etxearekin. Izebat lagundu zion panderoarekin. Gehienbat trikiti doinuak grabatu zituen, baina diskoa betetzeko lotuko batzuk ere jo zituen: 'Amparito roca' eta, 'Silencioso'... Arrakasta izan ei zuen diskoak.</p>

Transkripzioa

- Baina horrela, labur esanda: bizitza labur kontatu duzu, ze zuk milagro asko daukazu hor tartean egindakoak. Kubako eta hemengo milagro asko. Baina, labur esateko, Migel, zure bizitzan zer izan da eskusoinua? Zer izan da akordeoia?

- Akordeoia neretako...

- Aitaren afizioa semeari pasatu... Eta, gero, semearentzat zer izan da?

- Bai. Gero gustau. Gustau egitten jatzu. Ya sartzen zaranian anbertian, "como un oficio", ez dakizu? "Y no tienes mas remedio", han, hor ez dakazu beste erremediorik. Aurrera eta bai, gustau egin bihar. Bestela bertan behera lagako neban eta beste zegozer topau, ezta? Baiña gero ikusten neban bizimodua etarutzen zala... ba, amigo! Eta pixkat zerian egotia nahi badozu, derrigor jo bihar dozu. Hor ezin leike laga. Nik ointxe be ordubete egunero jotzen dot, etxian. Beti. Bai, eta repertorio bat ipiñi: modernua aurten zer dago? 'Macarena', hau eta bestia eta 'Sopa de Caracol' eta...

- Baina rocka eta?

- Hórrek ezin leikez. Bai. Zerak jo zeinkiaz [boogie]-xak eta hónek jo zeinkez, beste ritmo bat. Baiña rock eta zerak, beste instrumento batzuk, beste zer bat, bihar dozu, beste akonpañamentu bat bihar dozu zererako. Hórretxek. Eta holakotxe gauzak. Vals musetak, eta pasodoble eta lehengo zaharrak eta badakizu gero lehengo hónek, lehengo pieza zaharrak onak dakazuz: boleruak eta zerak eta. Geuk orduko epokan jotzen genduzenak, zerak. Askok gustatzen da, e! Ointxe be. Ikaragarri.

- Zenbat pieza daukazu buruan?

- Ene! Ez dakit nik, baiña... Ez dakit, ez dakit nik zenbat.

- Disparatea!

- Grabata dakaraz Arraten...

- Irratian.

- Bai. Bernardo eta holaxen behiñ... (...). Eta diskua grabatu neban nik! Bai, bai.

- Hori ez nekien.

- Bai, bai. Diskua grabata dakat nik. 'Amparito Roca' eta 'Silencioso' eta.

Orduan, e! Ameriketara jua aurretik: hamasei urtekin grabau nittuan. Bai. Zeguan orduan representante bat, un tal Franco, Eibarren zekan musika etxia. Eta horrek zekan representaziñua Casa Columbia, zekan. Eta esan zestan: "Hi, trikiti batzuk grabau bihar dittuk!". Eta, bueno. Neuk esan netsan: "Trikitixa?". "Baietz". Eta tia, nerekin, tia oindiok bizi da, 98 urte dakaz; oindiok bizi da, eta bixok jua giñan, basarrixan bizi giñala.

- Urkin bizi zinetela.

- Urkin. Donostiara. Eta egin genduan panderistia tia eta jua giñan Donostiara eta grabau genduan... Orfeon Donostiarrak Calle Prim-en han grabatzen dau, ba? Hantxe. Etorri zan Casa Columbiakua mahai haundixorrekin, zerorrekin, eta: "Bueno, jarri hor. Benga, jo trikitixa". Baiña diskua konpletatzeko trikitixak jo genduzen lau edo bost; edo bueltak eta zerak eta ez zeban kubritzen diskua zera egitteko. Eta esan zestan: "Ezin heinke jo pasodoble bat edo zegozer, ala?", "Bai", "Zer dakik jotzen, ba?", "'Amparito Roca' ". Eta "Aber, joik... Bale. Hauxe". Bueno, eta bestia 'Silencioso', vals bat. Bandako direktore... musiko batek jo zestan. Politta, e! Oindiok... Zu, ba exitua euki zeban! Bai. Eta gero ni Kubara jua nintzan eta hortxe akabau zan. Bai, bai. Gero hamendik aittak deittu zestan zelan jua zan, exitua zelan euki zeban orduan. Bai ba! Gitxi entzutzen zan orduan trikitixa eta zera.

- Bai, bat ere ez.

- Ez zan entzutzen. Eta, gaiñera, soiñu haundixakin jota, gitxiago. Eta gero, Gelatxo eta orduan Kalzakorta eta be, hórretxek pixkat entzutzen ziran. Baiña, badakizu: orduko grabaziñuak be zer? Bueno [...]. Orduan Bernardo etorri jatan, laguna eta zerian. Don Pedro, beti. Don Pedro soziua zan zerian, emisoran. Harek ipiñi zeban emisoria, Arratekua.

- Bai, bai, bai.

- Eta gero, badakizu, politika asuntuan, ez zetsen lagatzen. Badakizu Francoren denporan eta zerian. Oin ya pixkat... Eta esan zestan: "Kontxo, gauza batzuk grabau bihar dittuzu, eibartarra zara zu eta zerian". Holaxe jua nintzan eta "zer nahi dok?". Eta: "Hauxe". Eta bueno: mejikanak? Mejikanak. Foxak? Foxak. Hau? Bestia. Sueltua? Sueltua. Vals fransesak? Vals fransesak. Pasodobliak? Pasodobliak. Igual eukiko dittut larogei, bai. Grabauta. "Entre pitos y flautas". Bai, bai.

- Asko da.

- Bai. Usten dot, e. Tango eta zerekin eta... Ez dakit seguru, baiña ez nai urriñ ibilliko. Oindiok beste biaje bat zor detsat. Aginduta dakat. Esan estan: "Hortxe dakazuz vals franses batzuk eta hórretxek jo bihar destazuz". Zerian. Pentsaizu zelako diskuak dakazen harek eta Yvette Hornerrenak eta zerak. Eta esaten detsat: "Ez, ez, ez, bai, zuk derrigor...". "Bale, egingo juagu" eta jua egin biharko dot.

8. Taberna giroa: txikiteoa; erruleta...

- **Erref:** AB-091/012
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 01:05:45. **Bukatu:** 01:08:42
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

<p>Taberna giroa. Nagusiek eta beharginek bizimodu berdina egiten zuten tailarretik irten eta gero. Txikiteora joaten ziren (orduan ardo zuria edaten

zen). Tabernetan erruleta bat egoten zen, eta galtzen zuenak ordaindu egin behar izaten zuen. Kubako egoera.</p>

Transkripzioa

- Nik... Bueno, bueno. Eta hamen ezagutzen zebeu Tropicana. Han ez detse emoten inportanziarik. Ez da... Bueno, zuk entzutzia eukiko dozu: ez da hamengo moduan por ejemplo, "pues este es Patricio Etxeberria, si señor, es un don. Pero allí puede ser Patricio Etxeberria y es igual que otro". Nik Eibarren ikusten neban hori. Eibarren lehen asko zeguan. Nik lagunak euki dittut, nik, Balenziagatarrak eta zerak. Balenziagatarrak. Orduan txikiteua egitten zan, goixian zurixa eta zerian. Eta ni akordatzen naiz hónek Balenziagatarrak, fabrikantiak, obreruekin: urten taillarretik eta txikiteora. Orduan ruletia egoten zan tabernetan. Eta obreruak eta ugezabak, e! Eta danak buzuakiñ! Han ez zetsazun igartzen haura Balenziaga zan edo azkenengo zera zan, monigotia zan. Danak igual. Pagatzen zeban galtzen zebanak. "A pagar", rondia. Orduan errial bi kostatzen zan txikitua. Eta ruletan. Ra! Benga. Eta ezagutzen zebanak bai. "Koño, hau Jose Luis eta bestia...". Baiña Habanan zan "todos"...

- Bai, bai, igual.

- Igual, bai. Gero... Eta ointxe be bai. Hórretan beti egongo da hori. Hor eta Venezuelan, hónek danok, hónek zerok, hórretan... Pentsaizu, Habanan ni egon nintzanian, kañako zafra zerian, haitianuak eta jamaikanuak etortzen ziran kañia ebatera. Pentsaizu. Eurak lotsatu egitten ziran.

- Bai, bai, oso lan bajua da...

- Eta ezer be ez. Han jatekorik be ez dozu euki... Bai, ba, han egitten zeban beruakin janztekorik be ez. Eta frutia nahikua eta zera. Txokatzen jata, esaten dabe gosiak bizi dirala. Han ez dozu bihar jatekorikan fuerte, esnia euki ezkerro, esnia, eta ogixa. Eta zera, "viva la Pepa". Hango jentia alperra da, alperra, bai. Eta egunian bizi!

- Egunean egunekoa eta.

- Egunian. Ni akordatzen naiz, esan detsut, ba, juaten nintzan "a la fábrica" H.Upmann-era. Eta zegozen fabrika silla de ruedetara juaten nintzan eta dominuan, taillar barruan.

- Jolasean.

- Jolasian. Dominuan, e! Laurak: makinistia; zerak, kajak eruaten zittuana zigarruakin; bestia filtruetan goixan egoten zana —goixan? Ez, ez, bota hebria eta haura etortzen zan zerian—; eta bestia mekanikua. Laurak. Dominuan. Eta esaten zestan, neri ugezabak esaten zestan: "¿Ves ésto? Estos son los amos. Yo soy el pagador". Orduan eta sindikatuak. Sindikatuak gogor egitten zetsen. Gero Batista etorri zan, ipiñi zittuan makiñak eta etara zeban... Ya problemia euki zeban han, puruen zerekin. Puro de... "Tabaqueros de portal" esaten zetsen, "zapatero de portal" moduan. Kafia-eta be holantxe egitten zebeu. Tinbriakiñ eta. Zelako kafiak eta. Puruak-eta edarrak, e! Edarrak.

- Beste mundu bat.

- Bai.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-04-08

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com